

Погребищенський район

Територія -1,2 тис. км²

На території району знаходиться 63 населених пункти

Кількість населення біля 33,7 тис. осіб,

сільське 23,5 тис. осіб

міське 10,2 тис. чоловік

Відстань від райцентру до м. Вінниці 70 км, за 2 км від залізничної станції «Ржевуська»

Річка: Рось

Адміністративний центр району м. Погребище

(статус міста Погребище отримало в 1985 р.)

Телефонний код: 0-4346

[Мапа району](#)

[Герб району](#)

[Прапор району](#)

Погребищенщина – край мальовничого Надросся, багатий на славні історичні події, непересічних особистостей, власні народні традиції і звичаї. Відгомін віків його далекого минулого втілений у пам'ятках культури, що ревню зберігають місцеві жителі. Вони радо зустрічають гостей і з задоволенням розповідають про свої самобутні перлини. Цій землі, дійсно, не позичати вроди. Урожайні лани, пло доносні сади, густі зелені ліси, розлогі оксамитові долини, ба гаті рибою ставки, мальовничі крутосхили, солов'їні діброви назавжди западають у серце кожного, хто хоч раз ступав тут, вдихав на повні груди медове повітря, куштував джерельну воду.

Найпомітнішою серед цієї краси – є блакитна Рось, річка-красуня, річка-історія, що не одне тисячоліття несе свої води через Вінниччину, Київщину, Черкащину до сивого Дніпра-Славути ча, додаючи йому невичерпності й сили.

Річку місцеві жителі любили завжди. Недарма у місці її витоку, біля криниці з прохолодною, доброю на смак водою, спорудили великого декоративного лелеку – символ миру і добра. Поряд, дбайливі господарі посадили білорі берези, куці

червоної калини. На великому щиті-панно подається «біографія» голубої артерії краю. На ньому вміщені й поетичні рядки:

Славний краю, куточок Поділля,

Вишумовуй розливом колось!

Гомони на широкім привіллі

Рідна серцю, замріяна Рось!

Територія Погребищенського краю розташована в лісостеповій зоні. На півночі район межує з Житомирською, на сході – Київською областями, на півдні з Оратівським та Липовецьким, на заході з Козятинським та Калинівським районами Вінницької області. З корисних копалин переважає граніт, пісок.

Ґрунти опідзолені та чорноземні. Клімат помірно - континентальний, з теплим літом і помірно м'якою зимою.

В районі нараховується 16 річок, загальною довжиною 244 км та 212 ставків загальною площею 1,5 тис. га.

Чимало в цьому краї й археологічних пам'яток. 1831 р. невідомо ким було розкопано курган біля с. Бабин. В ньому знайдено поховання у сидячому положенні в кам'яному склепі. Біля с. Бурківці у 1838 р. поміщик Туркул розкопав курган, в якому виявив кам'яні знаряддя, а близько 1850 р. хтось розкопав ще 2 кургани. Четвертий курган біля того ж села вивчав у 1872 р. поміщик Гейбович і знайшов людські кістяки, обкладені деревом. 1840 р. поміщик Мадейський виявив на городищі біля с. Скибинці золотий ланцюжок, мозаїчну ікону Богородиці, 2 золоті персні та золоту медаль Стефана Баторія. Всі ці речі він з часом загубив. А у 1850 і 1852 рр. він же розкопав ще 2 кургани, де були: в одному – кам'яна полірована сокира-молот та кремінна полірована сокира, а в іншому – скелети вершника (із бронзовою гривнею на шиї) та коня, під якими лежали людські кістяки в кілька ярусів і при них маленькі глиняні горщики. Біля сіл Адамівна, Білашки, Бухни, Іваньки, Васильківці, Круподеринці виявлені пам'ятки черняхівської культури.

Перші згадки про територію, що нині має назву Погребищенщина, датуються 1148 р. Погребищани є нащадками слов'янського племені росичів, які згадуються в «Слові о полку Ігоревім», що кочували мальовничими берегами річки Рось. В стародавніх літописах цю річку називали Русь. На думку багатьох істориків, саме ці племена стали ядром Київської Русі.

На початку XIII ст. після нищівної монголо-татарської навали на пожарищі знищеного поселення Рокитня залишилися одні погребі, в яких переховувалися вцілілі жителі. Звідси, за переказами, і походить назва Погребище. Є й інша версія-легенда про походження назви поселення, яка розповідає про те, що в давнину козаки плавали по Дніпру на човнах та й повернули на Рось, щоб дізнатися, чи далеко по ній можна плувти. Коли допливли до поселення, то один з гребців каже отаманові: «Далі вже мілко, мабуть, не попливемо». А отаман козакові відповідає: «Не мілко – погребі ще». Сподобалася козакам отаманова відповідь, тож надалі, підпливаючи до цього місця,

козаки казали: «Зараз буде «погреби ще». То пізніше й стали називати поселення – Погребище.

Після Люблінської унії 1569 р. Погребище стало частиною Речі Посполитої й отримало Магдебурзьке право, що свідчить про його неабиякий тогочасний розвиток.

Біографія Погребища дуже багата і колоритна. Приміром, у 1629 р. тут вже налічувалося понад 6 тис. душ населення а у Вінниці – дев'ять. У плані кількості мешканців та стану розвитку ремісництва, хліборобства, торгівлі його порівнювали навіть з Брацлавом, тодішнім центром воєводства.

Невдовзі воно стає навіть сотенним містечком спочатку Вінницького, а пізніше Брацлавського полку.

Чого тільки не відчуло на собі древнє Погребище! Місцеві жителі брали активну участь у Визвольній війні українського народу під проводом Богдана Хмельницького. Поселення не раз переходило то до козацьких, то до польських військ. У червні 1648 р. селянсько-козацькі загони Максима Кривоноса за допомогою населення розгромили шляхетський гарнізон і оволоділи Погребищем. Як тільки загони Кривоноса пішли далі громити панів, відразу до Погребища вступили війська Я. Вишневецького, які вчинили жорстоку розправу над його мешканцями. Лише один день перебували тут поляки, та в містечку не лишилося дерева, на якому б не висів козак або селянин. У липні 1648 р. Погребищем знову оволоділи селянсько-козацькі загони. Цього разу його добре укріпили, обнесли земляними укріпленнями у вигляді ровів із насипом. Тож тут знаходили захист і селяни навколишніх сіл.

Польський воєвода С. Чарнецький у березні 1653 р. з військом знову увірвався в Погребище під час ярмарку, нищив усіх, не зважаючи ні на статъ, ні на вік... Незабаром І. Богун розгромив загін Чарнецького і визволив Погребище.

Та це була не остання героїчна сторінка в літописі міста над Россю. Погребищани були безпосередніми учасниками Коліївщини, народних повстань під проводом Семена Палія, Івана Медведя, Матвія Гриви, Харка, Жили, боролися за кращу долю в загонах Устима Кармалюка.

В одному з документів, що дійшов до нашого часу, а саме у скарзі управителя Погребищенського маєтку дворянина Юрія Анкуловича йдеться: «...После нападения на Поволочь, отряд этот ограбил шляхетские двory в селе Бухнах... Затем гайдамаки взяли приступом замок в Погребищах, умертвили скрывшихся в нем шляхтичей... и завладели их имуществом, причинив убытков вообще в Погребищенском имении на сумму около 400.000 злотых. 1738, января 27».

Внаслідок численних військових дій та каральних експедицій польських панів, Погребище та навколишні села знелюдніли і довгий час лежали в руїнах. До того ж, після турецької навали 1672 р. чимало вцілілих жителів переселилося на Лівобережжя. Тільки наприкінці XVII ст. Погребище і навколишні землі знову почали заселятися. Вже на початку XVIII ст. Погребище славилося як значний осередок торгівлі та ремесел.

Через 200 років, на початку XX ст. це вже було значне містечко, що нараховувало 943 двори і 5807 жителів, 2 церковно-приходські школи, 6 круподерень, завод «шипучих

вод», 2 водяних млини, 10 мануфактур, 30 бакалійних і м'ясних лавок, розпочалося будівництво цукрового заводу.

Радянську владу в Погребищі встановлено у січні 1918 р. Та містечко не unikнуло потрясінь громадянської війни. Спочатку його захоплюють австро-німецькі, потім петлюрівці, війська, денікінці, білополяки, загони отамана Зеленого. У червні 1920 р. сюди увійшла Червона армія і була остаточно встановлена радянська влада. Розпочалося налагодження мирного життя. 1921 р. відкрили агрошколу. У 1923 р. організували перше колективне господарство ім. Т. Шевченка. З 1927 р. запрацював маслозавод, продукцію якого і тепер знають не тільки в Україні, а й в Європі і навіть у далеких В'єтнамі, Кубі, Нікарагуа.

7 березня 1923 р. було утворено Погребищенський район, що з 27 лютого 1932 р. увійшов до складу Вінницької області.

Страшним лихоліттям прокотився селами краю голодомор, коли смерть перестала бути трагедією. Вона стала порятунком від пекельних катувань голодом. Жахають спогади Бориса Трохимовича Гнатюка з с. Кур'янці: «... У ті роки по селах безчинствували так звані комуністи та їхні посіпаки. Їх називали виконавцями. Мама казала, що вони робили все, що заманеться. Навіть криниці забивали, щоб селяни води звідти не могли взяти. Робилося все для того, аби знищити якомога більше людей. Мого діда спіткала голодна смерть. Правда, труну він завбачливо приготував собі раніше, ще до колективізації. Коли його не стало, то заледве набралось наших родичів, щоб покласти його у землю. Яму викопали спільними зусиллями. Голодні, пухлі, але викопали. Коли почали діда у землю опускати, то приїхав виконавець на коні, і почав стріляти з пістолета вгору. Родичі стали. Ніхто не знав, що робити. А той під'їхав, почав лаятися, щоб не засипали діда землею. Затим під'їхала підвода, а на ній тіла двох дівчаток, 16 і 17 років. Їх вилами кинули дідові на труну. І тільки після цього дозволили засипати могилу...». І таких спогадів очевидців, на жаль, чимало...

Німецько - фашистські війська окупували місто 21 липня 1941 р. В часи окупації тут діяла підпільна група опору, яку очолював вісімнадцятирічний юнак М. Д. Копецький. 30 грудня 1943 р. місто звільнила 65-а мотобригада I-ї танкової армії генерала М.Ю.Катукова. В пам'ять про цю подію в місті встановлено танк «ИС» часів війни.

Понад 6 тис. воїнів-погребищан залишилися на полях битв. Семеро уродженців району удостоєні високого звання Героя Радянського Союзу. Це: А.Бурлачук, В.Кравченко, А.Москальчук, А.Пономарчук, М.Сьомак, І. Слободянюк, В.Терлецький.

У братській могилі, що знаходиться в центрі міста, поховано 653 захисників Вітчизни.

Поряд з героями Великої Вітчизняної війни, у міському парку встановлено обеліск пам'яті воїнам – інтернаціоналістам, що проходили службу в різних гарячих точках. Із 100 погребищан, з Афганської війни живими додому не повернулося 6 солдат: І.Кумчак, В. Іващук, О.Харченко, Є.Мельник, О.Шевчук, В.Іщук. Вдячні земляки пам'ятають своїх героїв.

Надросся завжди було і залишається й тепер одним з наймальовничіших куточків Вінниччини. За останні 20 років проведено газифікацію м. Погребище та сіл, з'явилися нові багатоповерхові будинки. Місто має дві загальноосвітні школи, ринок, сучасні приміщення стаціонарних відділень лікарні, заклади культури і відпочинку.

У 1966 р. запросило в аудиторії перших учнів медичне училище (з 2006 р. медичний коледж), що є одним із кращих в Україні. Також цього року відкрито і музичну школу, яку в 2000 р. переведено в просторе, капітально відремонтоване приміщення.

У 1985 р. відкрило двері професійно – технічне училище (нині вище професійне училище-42). Тут щороку навчається біля 600 майбутніх спеціалістів сільського господарства. Училище для практичної підготовки учнів орендує 1 тис. га орної землі та активно співпрацює з технічним коледжем «Ле-Шатуа» (Франція).

Працюють підприємства та організації: ЗАТ «Погребищенський комбикормовий завод», філія Київського вагоноелектроремонтного заводу, ДП «Новофастівське», ДП «Нафком-Агро», ТОВ «Юнашківський гранкар'єр», щебеневий завод, ТОВ «Птахівничий комплекс «Веремій» та ін.

Надросянська земля за свою багатостолітню історію гостинно приймала відомих постатей. Влітку 1708 р. під час російсько-шведської війни неподалік від с. Борщагівка стояв військовий табір українського гетьмана І. Мазепи. Тут прилюдно були страчені генеральний суддя В.Кочубей та полковник І.Искра, тіла яких, за наказом Петра І, були перепоховані на території Києво-Печерської лаври. Генеральний суддя В.Кочубей та полковник І.Искра написали листа російському цареві [Петру І](#) про таємні переговори гетьмана І. Мазепи зі шведами і поляками, що були спрямовані на відокремлення України від Росії. Кочубей був виданий [Петром І](#) Мазепі і страчений за його наказом. Похований поблизу [Трапезної церкви](#) Києво-Печерської лаври (разом із своїм сподвижником полтавським полковником І. І. Іскрою).

Через двісті років у центрі села їм встановлено пам'ятник, де до цього часу добре зберігся викарбуваний на чорному мармурі напис: «Верным Родине Кочубею и Искре благодарные соотечественники в память 200-летия мученической кончины их (14 июля 1708-14 июля 1908).

Подобиці Північної війни, страта Кочубея і Іскри, як відомо, глибоко цікавила О. Пушкіна. Працюючи над історичною поемою «Полтава», російський поет побував у Борщагівці. Тут він зібрав перекази про В.Л.Кочубея та І.І.Искру, уточнив ряд обставин, що стосувалися цієї трагічної події. Згодом почуте і записане вилилося у його поетичні рядки.

У межах сучасного Погребищенського району О.Пушкін побував у с. Морозівка, далі до неіснуючого нині поселення Босий Брід (північно-східна околиця Погребища), де знаходилася пошта й де, за народними переказами, О.Пушкін міняв стомлених коней і милувався засніженими берегами річки Рось. Із Босого Броду поштовий тракт пролягав через теперішню залізничну станцію Ржевуська, Погребище, села Плисків, Андрушівку та Очеретню.

Через район здійснював мандрівку великий український поет і художник Тарас Григорович Шевченко.

Перебував у свій час в с. Новофастів Джозеф Конрад, англійський письменник, син письменника Аполло Коженювського. Перу Джозефа Конрада належать відомі «морські твори», серед яких «Лорд Джім», «Костромо», «Тайфун», «Серце темряви».

Містечко Погребище вважалося родинним гніздом відомого роду Ржевуських. Граф Адам Ржевуський, людина непересічна, листувався з самим Вольтером. Був предводителем дворянства Київської губернії, згодом сенатором.

25 грудня 1800 р. у родині А.Ржевуського народилася дочка Евеліна, яка прославилася тим, що була дружиною видатного французького письменника Оноре де Бальзака. Бальзак пристрасно кохав Евеліну. У своїх листах він пише: «... Моє кохання – найпрекрасніше, найдосконаліше, ніж все, що я зробив...», « Я дихаю, думаю, працюю лише завдяки тобі і лише для тебе», «Хочу мати тебе за дружину, інакше не хочу жити». Про цю історію кохання написано багато книжок й відзнято фільми.

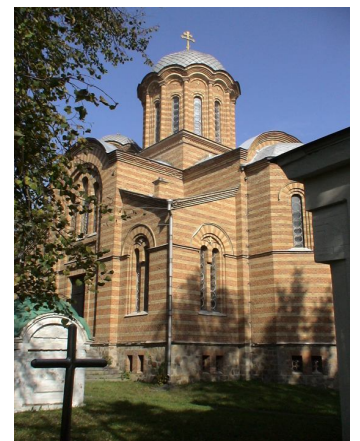
На своїх землях графи Ржевуські в кінці XIX ст. збудували залізницю та станцію, яка донині носить назву «Ржевуська».

У селі Вацлавівка, яке за радянських часів перейменували у Веселівку проживав у своєму маєтку граф Вацлав Ржевуський.

Мешкав цей благородний, високоосвічений поляк не з власної волі. Його туди заслали під нагляд поліції за революційні погляди та особисту причетність до польського національно-визвольного руху проти російського самодержавства.

Будучи відірваним від світського життя, він шукав розради в буденній праці, займаючись господарством. Посадив сад, довів до пуття ставки, зарибив їх, завів пасіку. А понад усе любив віддаватися квітам. Вони й досі цвітуть на місці, де колись була графська бесідка. З усього набудованого графом залишився лише його одноповерховий житловий будинок – доволі скромний, але у належному стані.

Залишив свій слід на берегах річки Рось Микола Павлович Ігнат'єв (1832 – 1908 рр.) видатний російський дипломат, національний герой Болгарії, основоположник системи виборчих комісій парламентаризму, засновник міста Владивосток.

[Церква в с. Круподеринці](#)

Чи не кожен гість району прагне побувати в с. Круподеринці, заснованому графом Ржевуським на початку XIX ст. у мальовничому куточку своїх численних земель. 1890 р. село переходить у володіння графа Миколи Павловича Ігнат'єва. Так перетнулася історія Надросянського куточка Подільської землі і цієї унікальної людини, що гідно ввійшла в історію слов'янських народів – російського, українського і болгарського.

Садибний будинок помістя графа М.П. Ігнат'єва. Середина XIX ст.

Крипта, у якій похований граф М.П.Ігнат'єв (1832-1908)

Закінчивши у 1882 р. службову кар'єру граф М. П. Ігнат'єв разом із сім'єю повернувся назавжди до свого родинного помістя в с. Круподеринці. Часто навідувався до Києва, бував на могилі Т. Г. Шевченка. А ще скуповував довколишні родючі землі над Россю і створював тут зразкові прибуткові промисли. Донині зберігся триповерховий цегляний млин, збудований графом.

Млин на р.Рось

Пішов Ігнат'єв із життя влітку 1908 р. Його тіло було захоронене в сімейному склепі, що знаходиться в цокольному приміщенні спорудженого ним храму.

І сьогодні красується в селі садибний будинок графа Ігнат'єва та церква, котра вже не перший рік вважається пам'ятником архітектури XIX ст., збудована за проектом відомого російського академіка архітектури О.М. Померанцева. Вона є зменшеною копією кафедрального храму Святого Олександра Невського, що в столиці Болгарії м.

Софії, та за архітектурним стилем, розмірами, оздобленням не мала собі рівних в окрузі. Освячення храму відбулося 17 вересня 1901 р. Цікаво, що першу церкву в Круподеринцях було побудовано 1792 р. на честь Різдва Пресвятої Богородиці. Коли граф Ігнат'єв побудував у 1895 р. нову, то стару дерев'яну 1904 р. подарував у сусіднє село Адамівку її власнику Адаму Ржевуському, де й донині знаходиться храм Великомученика Дмитрія Солунського.

Куди трагічніше склалися долі двох дітей подружжя Ігнат'євих. Їхній старший син Володимир – вахтовий артилерійський офіцер загинув на броненосці «Суворов» у травні 1905 р. в Цусімській протоці. Дочка Ігнат'євих – Катерина, набувши досвіду медсестри в Балканській військовій кампанії, під час Першої світової війни померла біля операційного столу в санітарному поїзді – не витримало від напруження серце. Її тіло спочиває поруч із батьковим в родинному склепі в церкві села Круподеринці, як, до речі, і материне.

Саме зусиллями цієї жінки – Катерини Леонідівни ще за її життя поруч із церквою-усипальницею на високому пагорбі над Россю були встановлені велика гранітна брила та високий дерев'яний хрест. На камені, обрамленому чотирма корабельними якорями та масивними залізними ланцюгами, і нині легко читаються слова, викарбувані російською мовою: «Крест сей воздвигнут в 1914 году в молитвенную память лейтенанта гвардейского экипажа графа Владимира Игнатьева, капитана 2-го ранга

Алексея Зурова и всех наших славных моряков, с честью погибших в Цусимском бою 14 - 15 мая 1905 года».

Здавалося б, зовсім далеко, за тисячі миль Погребищенська земля від Тихого океану, але пам'ятник російським морякам, що полягли біля островів Цусіма, знаходиться саме на ній...

Назва ж села Круподеринці походить від «крупа» і «дерти». Саме таку функцію виконував водяний млин, побудований на річці Рось.

Сьогодні, послуговуючись архівними даними, науковці вважають, що Володимир Ігнат'єв мав по Морському корпусу двох добрих друзів: Івана Різнич та Олексія Зурова, які у своїй юності неодноразово бували в Круподеринцях у маєтку графа Миколи Ігнат'єва і годинами слухали його захоплюючі розповіді про красу й суворість Далекого Сходу та його пам'ятні місця. До речі, всі вони залишили гарний слід в історії морського флоту Росії.

До речі, морський офіцер Іван Різнич, що стояв біля витоків створення підводного флоту, своїм родинним корінням пов'язаний з Погребищенським краєм.

Рід Різничів значиться у селі Гопчиця. Його дослідив учитель-пенсіонер, директор сільського музею Іван Скарбовійчук. Ще навесні 1953 р., йому, молодому вчителю Гопчицької школи, разом з учнями, директор доручив прибрати територію навколо школи. Тоді і натрапили на могилу, на якій значилося: Різнич Іван Степанович. З того часу вчитель і почав досліджувати історію родини переселенців із Сербії. Зібрав хоч і небагато, але досить цікаві документальні матеріали.

А історія родоvodu Різничів така. Іван Степанович Різнич у 1822 р. переїхав з Відня до Одеси. Тут заснував контору з експорту хліба. Був людиною всебічно розвинутою. Його знав навіть О. С. Пушкін, позаяк після смерті першої дружини Різнич одружився вдруге на Поліні Ржевуській – молодшій сестрі Евеліни Ганської (Ржевуської). З нею дворянин придбав у Гопчиці маєток. Його молодший син – теж Іван став згодом батьком офіцера-підводника Івана Різнич, який чи не найбільше прославив рід Різничів.

У Гопчиці родина Різнич побудувала за власний кошт приміщення школи, невеликий цукровий завод і церкву, слідів від котрих, на жаль, вже давно не залишилося. Тож нині потребує упорядкування хоча б могила Івана Степановича Різнич, діда відомого підводника.

[Палац, с. Спичинці](#)

Історія Надросся пов'язана ще з одним славнозвісним старовинним родом, відомим з XVI ст. – графів Тишкевичів. Їм належало село Спичинці. Серед представників цієї родини були воєводи, каштеляни, єпископи та археологи, а ще – непогані комерсанти. Свідчення тому – процвітання однієї з найбільш провінційних садиб у маленьких Спичинцях. На початку XIX ст. садиба розташувалася на лівому березі річки Рось, потім була перенесена на правий беріг. Головна споруда побудована в стилі французького

неоренесансу, двоповерхова з мансардою, по краю даху прикрашена металевими кованими решітками. Це один із 99 палаців, побудованих представниками магнатського роду Тишкевичів на території Білорусі, Литви, Польщі. Найкраще всього до теперішніх часів зберігся кабінет власника з чудовим ліпленням – польськими орлами та гірляндами. На другому поверсі палацу можна побачити рельєф з амурами на стелі. У доброму стані й будинок управителя, зараз тут знаходиться аптека. Зберігся і чудовий парк кінця XVIII- початку XIX ст., якому надано статус пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення.

Завдяки умілому господарюванню Тишкевичів, село набуло статусу містечка і навіть свого часу тут збудували пам'ятник на честь відміни кріпосного права. На гранітному камені в центрі села до цього часу можна побачити напівстертий напис: «Царю освободителю».

Добре відомі світові й інші знаменитості, що народилися або ж проживали в різний час у Надроснянському краї.

Пишаються погребещани спадщиною знаної фольклористки і етнографа Насті Андріанівни Присяжнюк, що по праву вважається неперевершеним збирачем перлин народної творчості, її пропагандистом, талановитим організатором художньої самодіяльності.

За своє довге творче життя Настя Андріанівна Присяжнюк збрала і занотувала 6 тис. народних пісень, записала 55 тис. прислів'їв, приказок, легенд, 4,5 тис. гуморесок. Вона ж збрала оповіді і поговірки про річку Рось, прикмети погоди за півстоліття. Нею складено 250 рецептів подільських страв. Вражає кожного шанувальника народної духовної культури книга «Пісні Поділля. Записи Насті Присяжнюк в селі Погребище», випущеної академічним видавництвом «Наукова думка». Упорядник цього великого, гарно оформленого збірника С. Мишанич. Жива й сьогодні у Надроснянському краї пам'ять про унікальну фольклористку, її ім'я носить рідна вулиця у Погребищі, в місцевій музичній школі створено музейну кімнату фольклористки, її пісні стали окрасою репертуару фольклорних колективів району. Особливо захоплюють глядачів українські пісні з репертуару цієї геніальної жінки у виконанні народних аматорських фольклорних колективів: «Обереги» (с. Чапаєвка), «Надросняни» та «Надія» (м. Погребище), «Берегиня» та «Калина» (с. Павлівка), Дзюньківського, Андрушівського будинків культури, а також танцювальні композиції народних ансамблів танцю «Рось» і «Сузір'я» (м. Погребище).

Серед традиційних культурно-мистецьких заходів краю вирізняються фольклорні свята «Світанки над Россю» та «Намісто Настиних пісень», в с. Ординці, присвячені Насті Андріанівні Присяжнюк. Ось і 2008 р. відбувся черговий фольклорний фестиваль «Світанки над Россю», на якому виступили фольклорні колективи кожної територіальної громади району, представивши, зокрема, постановки українських обрядів (зустрічі весни, Івана Купала, обжинки, свято Калити, Новорічний цикл свят, весілля, жарти тощо). Також під час заходу всім бажаючим пропонувалася виставка декоративно-прикладного мистецтва краю

У Погребищі, за іншою версією в с. Спичинці народився [Марко Данилович Соколовський](#) – український гітарист-віртуоз польського походження. Відомо з переказів, що рід Соколовських був багатим. Батько прагнув, аби син здобув музичну освіту, але грав на скрипці чи віолончелі. Марка ж полонила гітара. Саме в його руках

цей чудодійний інструмент і зажив свого зоряного часу в усьому світі. Навіть сьогодні його гру вважають неперевершеною.

Талановитий земляк похований у Вільнюсі, на цвинтарі Расу, неподалік від славетного литовського композитора і художника Чюрльоніса. Про [М.Д. Соколовського](#) зібрано чимало публікацій, які знаходяться у Погребищенській районній бібліотеці.

На цій благодатній землі плекався голос оперного співака народного артиста СРСР, лауреата Шевченківської премії, дипломанта численних міжнародних конкурсів вокалістів, нині соліста Віденської національної опери Анатолія Кочерги. На Погребищанській землі засяяла щаслива зірка народної артистки України Галини Яблонської, народного артиста України Олександра Таранця, заслуженої артистки України Галини Ковганич. Тут працювали Валентин Речмедін та Олег Черногуз.

Родом з с. Білашки й відома українська поетеса Валентина Сторожук. У її творчому доробку вражає своєрідність письма, високотонне звучання слова, наближення до всього земного і життєвого. Прикметною ознакою її творчості є глибока філософія людського буття, кожне слово в її ліриці сприймається актуально, життєво правдиво. У своїх поезіях вона ніби звертається до кожного з проханням не забувати, чийого ми кореня діти, любити і шанувати свою батьківщину.

Славиться цей край і своїми неперевершеними народними умільцями. У Погребищі творить свої дива майстер-гончар Р.Чмерук. Він сам копає глину, сам формує «рудий» посуд на гончарному кругу, далі сушить, випалює. З-під його вправних рук народжуються макітри, горщики, глечики, гладушки, горнята-близнюки, вишукані декоративні вироби. Гончар осмислює в своїх роботах трипільські орнаментальні мотиви. Посуд, оздоблює сварга й інші магічні трипільські символи. До речі, цей посуд має подільську форму. Творить він і традиційну українську народну іграшку – автентичні свищики (пташки, поросята, баранці). Вироби його (а їх уже понад 2000) прикрашають музеї і приватні колекції. Навіть є у колекції президента України Віктора Ющенка. Радіє Роман Васильович, коли результати його натхненної праці охоче купують і нахваляють односельці.

Оселя дивовижного різьбяр Петра Васильовича Пипи з Андрушівки вишукано і зі смаком оформлена власноруч виготовленими виробами: у дереві ожили люди, тварини, птахи, рослини. Цікаві його композиції «Літа», «Мамина вишня», на якій злетіли в небо вишиті старенькою матір'ю на радість дітям і онукам рушники. У роботах з дерева він показує також сільське життя минулого та сьогодення. На одній – четверо чумаків їдуть по сіль. На іншій – батько із сином ідуть на косовицю. Чотири його роботи є у Вінницькому краєзнавчому музеї. Нині майстер закінчив картину «Мадонна з квіткою», яку різьбив чотири місяці. Сюжет запозичив з твору Леонардо да Вінчі і планує зайнятися різьбленням портретів. Техніка його різьблення унікальна, адже виконується по об'єму стовбура. Творить майстер у тандемі з самою природою. І виходить довершено. Його доробок становить понад 1000 творів. А ще він захоплюється виготовленням дряпанок на гусячих яйцях.

Влітку 2008 р. в обласному Центрі народної творчості працювала персональна виставка робіт Петра Пипи, для якої він надав 18 своїх найкращих робіт. Була представлена і одна з останніх композицій майстра, присвячена 1020 - літтю хрещення Київської Русі. Князь Володимир стоїть із піднятими руками. У небі – три великі дзвони. Всевишній

тримає Десятинну церкву. Неподалік у Дніпрі священник мочить рукою голову чоловікові, який тримає на руках дівчинку.

Славні народні традиції Надросся збережені у вишивках майстрині О. Плюшко з Погребища, Ю. Мацігури з с. Бабинці та Г. Себало з с. Ширмівки.

У с. Ширмівка проживає ще одна талановита жінка, закохана у вишивку. Це Галина Корж, її будинок односельці називають музеєм народної художньої вишивки. Всіма барвами веселки та яскравих ниток чарують зі стін образи, композиції на релігійні теми, репродукції художніх полотен, натюрморти, вишиті хрестиком та гладдю. А які декоративні подушки красуються на ліжках. Жодний свій витвір вона нікому ніколи не продала. А ось дарувати їх любить.

У родині Інни Іванівни Чернюк вишивають здавна. Ніжною гамою кольорів природи захоплюють її вишиті картини «Осінь», «Зима», «Березова алея», «Башня». «Мак», «Фіалка», «Кульбаба».

Творчо славлять рідний Погребищенський район і сучасні місцеві художники В. Степанюк, М. Чорний, О. Шульгань.

З села Мончин відомий народний художник Іван Горобчик, кожний витвір якого вражає прагненням проникнути в народне життя, його традиції і звичаї: «Ой на Івана та й на Купала», «Різдво», «Великдень», «Отримали гарбуза», «Пасічник». На картині «Свято» він зобразив двох стареньких людей біля столу, застеленому рушником, на якому, ніби справжні, паска і крашанки. А ще це село славиться своєю надзвичайно співучою атмосферою. Навіть вийшла у світ книга В.В. Дубравіна «Пісні одного села. Мончин Погребищенського району Вінницької області» (Ніжин, 2002).

Доброю школою для Івана Горобчика став народний живопис подільських самоуків Степана Смаля, Ольги Леонової, Марії Деркач, Івана Габришина, Сергія Танадайчука, Івана Ковалю. У 2004 р. Іван Горобчук вступив до Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Його роботи постійно експонуються на Всеукраїнських виставках народного мистецтва. Його творами захоплюються. Нещодавно цілу серію картин придбав Президент України.

У районі діє чотири аматорські фольклорні колективи зі званням народний. Із с. Плисків «Троїсті музики», два танцювальні колективи «Рось» та «Сузір'я». А відомий далеко за межами краю ансамбль «Надросся» з с. Таталаївка побував з піснями на міжнародних форумах народного мистецтва «Родослав» в Івано-Франківську та «Лесині джерела» в Новоград-Волинському.

До туристичних перлин краю належить садибний будинок М. Ігнат'єва ХІХ ст., пам'ятник морякам, які загинули в Цусімській битві, мавзолей-церква ХХ ст., підземна частка якої є родинним склепом графів Ігнат'євих (с. Круподеринці), палац графа Тишкевича (ХІХ ст., с. Спичинці), церква Святої Параскеви (ХІХ ст., с. Старостинці), побудована у 1825 р в стилі пізнього класицизму, поміщиком Каспарем Івановським на кошти парафіян., палац графа Тишкевича (кінець ХVІІ ст., с. Андрушівка), пам'ятник страченим у с. Борщагівка генеральному судді Лівобережної України В. Кочубею та полтавському полковнику І. Іскрі, парк графа Ржевуського (м. Погребище), парк с. Сніжна; витоки р. Рось (с. Ординці).

Цікавими у пізнавальному сенсі є польські та єврейські поховання (цвинтарі).

Архітектурною перлиною району є кам'яні та дерев'яні церкви. Церква Святої Параскеви (сер. XIX ст.) побудована в стилі пізнього класицизму, поміщиком Каспарем Івановським на кошти парафіян у 1825 р. На даний час є діючою. Проводяться роботи по реконструкції храму. Збереглася і Свято-Михайлівська кам'яна церква у селі Новофастіві. Побудована 1831 р. поміщиком І. Любовицьким. Серед пам'яток архітектури

[Параскеївська-церква](#)

зачаровують своєю неповторною красою, злетом творчої фантазії майстрів минулого храми: римо - католицький костюл Непорочного Зачаття Діви Марії (200 років), дерев'яні церкви в селах Адамівка, Бабинці, Морозівка, Талалаї, будівлі цукрозаводу, приміщення колишнього банку, земська лікарня (с. Новофастів), панські маєтки в селах Левківка, Сопин, Ліщинці, Веселівка; водяні млини XIX ст.: Бабинці, Дзюньків, Збаржівка (на р. Рось), Новофастів, Талалаї, Круподеринці.

Кожна пам'ятка архітектури є живим свідком історії краю та його народу.

За 15 км. від районного центру м. Погребище на берегах мальовничої річки Мики причаїлося село Ліщинці. Це віддалене село вражає не тільки своєю подільською красою, а й дбайливим ставленням його мешканців до пам'яток культурної спадщини. До сьогоднішнього дня в центрі поселення на високому пагорбі стоїть панський палац кінця XVIII- початку XIX ст., оточений стародавнім парком з рідкісними породами дерев. Його збудувала колишня власниця Ліщинців Валентина Бурчак-Абрамович, яким володіла до приходу на Поділля більшовиків.

Ліщинецький палац – це будівля простої архітектури. Вхідна частина акцентована чотириколонним дерев'яним портиком з різними капітелями. Будівля гармонійно вписувалася в навколишнє природне середовище, що надавало їй своєрідної привабливості. З внутрішніх покоїв палацу вів підземний хід, стіни і зводи якого муровані через кожні 6 метрів. За 50 м. від будинку хід роздвоювався на два рукави. Один з них вів у дальній ліс, інший – у яр до річки. Підземні ходи, з частковими завалами, збереглися і до нинішнього часу.

В старому англійському парку росли тендітні модрини, красені платани та поважні столітні липи. В оранжереях вирощували дивної краси троянди, кілька десятків столітніх пальм, агаву, кактуси, лаврові апельсинові та лимонні дерева. Будинок потопав у килимах різноманітних квітів.

За парком простягався великий ліс, де росло багато ліщини. Можливо це і послужило назвою села. У лісі відбувалися панські полювання на вовків. Нерідко село відвідував відомий професор з Женеви Зигмунт Ляковський, батько пані Маргарити Абрамович.

У Ліщинцях підтримували польські повстання 1831 і 1863 рр. Представники Абрамовичів брали активну участь у формуванні повстанських загонів подільської шляхти та забезпечували їх арабськими скакунами, табун яких вони утримували. Під час переслідування повстанців російськими військами в маєтку було знайдено декілька сотень сідел.

При в'їзді в село Малинки вам впадуть у око хати, де на темному хребті даху ще тримається кілька сніпків із соломи. Це давні традиційні українські хати цього мальовничого села, яких збереглося дотепер дуже мало.

У невеликому с. Бухни до наших днів зберігся вмурований хрест. Кажуть, що він має чудодійну силу, бо навіть після революції його ніхто не посмів зачепити, хоч чимало злих вітрів пронеслося над ним. Тож позитивні зміни, що відбуваються у селі пов'язують з хрестом і вірять, що від нього йде лише добро.

Мандруючи цим мальовничим краєм, ви познайомитеся з унікальними музеями: історії с. Гопчиця, шкільним музеєм хліба в с. Бабинці, шкільними музейними світлицями. Вам запропонують цікаві туристичні маршрути Погребище - Круподеринці; Ординці - Борщагівка; (маршрут по річці Рось); Погребище - Гопчиця, Сніжна, Старостинці, Спичинці, Васильківці, Новофастів, Андрушівка.

Тут ви можете взяти участь у щорічній туристично-краєзнавчій грі «Котигорошко», конкурсі до Дня туризму «Кращий туристичний похід року», еколого-краєзнавчій експедиції «Краю мій лелечий» (від витоків р. Рось).

Для відпочинку на природі у нагоді стануть старовинні парки Васильківський, Спичинецький, Сніжнянський, парк у м. Погребище, що є пам'ятками садово-паркового мистецтва місцевого значення. Любителі гідрологічного туризму мають можливість побувати біля «зелених криниць» з цінними джерелами.

Подорожувати краєм зручно автошляхами. Адже з загальною мережею автомобільних доріг України Погребище зв'язане дорогами державного значення (Бердичів - Вчерайше, Погребище - Іллінці) та місцевого підпорядкування (Турбів - Погребище). Місто має автобусне сполучення з Києвом, Вінницею, Козятином, Липовцем.

Залізничні вокзали

станція Рось, Ржевуська, Погребище І.

Автовокзали

м. Погребище

Таксі

вул. Вінницька, 4,

тел.: 2-22-33,

Готель

вул. Шевченка, 30,

тел.: 2-11-56

Кінотеатр ім. Терлецького

вул. Б.Хмельницького, 85,

тел.: 2-17-79

Художні та ремісничі майстерні:

Гончарна майстерня:

вул. Кравченка,

майстер Роман Васильович Чмерук; різьбяр по дереву

с. Андрушівка

Петро Васильович Пипа самодіяльний художник, різьбяр по дереву

м. Погребище, вул. Вінницька, 8,

тел.: 2-14-72,

Школа естетичного виховання:

вул. Шевченка, 108

тел.: 2-10-24,

Філії банків Приватбанк, Надра, Райффайзен банк Аваль, Ощадбанк працюють:

9-18 год.

заклади харчування, магазини працюють: 8-22 год.

музей працює: вівторок, четвер, субота 11-18 год.; перерва 14-15 год.

Погребищенська районна рада

вул. Б. Хмельницького, 110

тел.: 2-12-05, тел.: 2-25-80

Приймальня тел.: 2-14-63

факс: 2-12-05

e-mail: pograinada@mail.ru

години роботи: 8-17 год.

Районна державна адміністрація – вул. Б. Хмельницького, 110

тел.: 2-25-41, 2-12-75

Приймальня тел.: 2-11-50

факс: 2-13-35

e-mail: pogrda@vc.ukrtel.net

години роботи: 8-17 год.

Відділ культури і туризму райдержадміністрації –

вул. Вінницька, 6

тел.: 2-19-89, 2-25-61

Районний будинок культури –

вул. Б. Хмельницького, 85

тел.: роб.: 2-17-79

години роботи: 8-17 год.

Централізована бібліотечна система –

вул. Кооперативна, 23

тел: 2-24-50

години роботи: 8-18 год.